

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ГУМАНІТАРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ, ЛІТЕРАТУРИ З МЕТОДИКАМИ
НАВЧАННЯ

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

**на тему: НАВЧАННЯ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ АНГЛОМОВНОЇ
ДИСКУСІЇ ЗАСОБАМИ КООПЕРАТИВНОГО НАВЧАННЯ**

Виконав: здобувач 2-го курсу, групи СО (МЛ) -2 м
спеціальності 014 Середня освіта (Мова і література (англійська))
ОП «Середня освіта (Англійська мова та зарубіжна література)»

Шпак Л.С.

Форма навчання: заочна

Науковий керівник: д. філософії, ст. викладач Кравченко Т.М.

Рецензент: д. філософії, доцент кафедри філології Закарпатського
угорського інституту імені Ференці Ракоці II

Фодор К.Й.

Висновок кафедри про магістерську роботу

Магістерська робота розглянута. Здобувач Шпак Л.С.

допущений до захисту роботи в екзаменаційній комісії.

Завідувач кафедри англійської мови, літератури з методиками навчання

_____

(підпис)

_____

(прізвище та ініціали)

« _____ »

_____ 2022 року

Мукачево – 2022

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ НАВЧАННЯ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ АНГЛОМОВНОЇ ДИСКУСІЇ ЗАСОБАМИ КООПЕРАТИВНОГО НАВЧАННЯ.....	8
1.1. Поняття дискусії, загальний огляд її структури та видів.....	8
1.2. Психологічні і лінгвістичні (комунікативні) аспекти навчання дискусії.....	18
1.3. Методичні аспекти форм організації та проведення дискусії.....	22
1.4. Кооперативне навчання як інтерактивна технологія навчання дискусії учнів старшої школи на уроках англійської мови.....	34
Висновки до розділу 1.....	61
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ДИСКУСІЇ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ КООПЕРАТИВНОГО НАВЧАННЯ	64
2.1. Комплекс вправ для навчання англійської дискусії учнів старшої школи на основі використання методів кооперативного навчання	64
2.2. Організація та перебіг методичного експерименту	72
2.3. Аналіз результатів експерименту та їх інтерпретація.....	81
Висновки до розділу 2.....	90
ВИСНОВКИ.....	93
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	97
ДОДАТКИ.....	105
АНОТАЦІЯ.....	107

ВСТУП

Актуальність дослідження. В умовах стрімкого реформування та розвитку освіти сучасного суспільства з орієнтацією на європейську інтеграцію, актуалізується потреба в підготовці учнівської молоді, здатної до міжособистісного спілкування та взаємодії, насамперед у здійсненні міжкультурної комунікації.

У контексті задоволення цих потреб перед сучасною школою постає актуальне завдання пошуку нових освітніх принципів та підходів до організації освітнього процесу, перебудови змісту, методів, форм і засобів навчання учнів, упровадження інтерактивних технологій, які сприятимуть розвитку критичного мислення, творчого потенціалу учнів, вдосконаленню загальної культури спілкування та соціальної поведінки учнів, а відтак і підвищенню якості іншомовної освіти.

З огляду на це, актуальності набуває питання організації навчання учнів старшої школи ведення дискусії англійською мовою засобами кооперативного навчання, що відповідає основним принципам навчання іноземної мови у старшій школі, закладеним у Концепції розвитку освіти України на період 2015-2025 років (2010 р.), Типовій освітній програмі закладів загальної середньої освіти III ступеня (профільна середня освіта) (2018 р.), Навчальній програмі 10-11 класи (2017 р.) та Загальноєвропейських Рекомендаціях з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання (2003 р.), згідно яких сучасний школяр закінчуючи ЗЗСО повинен мати високий рівень сформованості іншомовної комунікативної компетентності, насамперед, у говорінні і повинен у цілому уміти спілкуватись досить вільно і спонтанно, що уможлиблює безпроблемну регулярну взаємодію і тривалі відносини з досвідченими користувачами виучуваної мови; наголошувати на особистій значущості подій та досвіду, чітко

пояснювати та обґрунтовувати власні переконання, наводячи відповідні аргументи.

Вивченню інтерактивних методів навчання та виховання у системі освіти присвячені праці Н. Андроніка [1], Т. Бичківської [3], О. Борецької [5], І. Зайцевої [17], О. Коваленуо [19], Л. Пироженко, С. Ніколаєвої [34], О. Пометун [38], В. Редька [44], С. Трубачової [49]. Сутність інтерактивного навчання у тому, що навчальний процес відбувається за умов постійної, активної взаємодії всіх учнів. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання у співпраці), де і учень, і вчитель є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання, розуміють, що вони роблять, рефлексують з приводу того, що вони знають, вміють і здійснюють. Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, вирішення проблеми на основі аналізу обставин та відповідної ситуації [3, с. 7].

Проблема навчання дискусії була предметом дослідження багато науковців (Н. П. Андронік, А. Й. Гордєєва, О. П. Дацків, Н.Є. Дмітренко, Н. М. Топтигіна, Т.М. Толкова, В. В. Черниш та ін.). Аналіз методичної літератури показав, що питання навчання ведення дискусії школярів – не нове, проте залишається актуальним. Аналіз сучасних наукових досліджень свідчить, що останнім часом інтенсивно вивчаються окремі аспекти навчання ДМ, зокрема розроблено різні методики: навчання старшокласників обговорення проблем англійською мовою у процесі міжкультурного спілкування (Гордєєва А. Й. 2004); методичні аспекти організації та проведення дискусії англійською мовою (Леган В., Годованець Н. 2020), навчання дискусії на матеріалі художніх текстів у процесі вивчення англійської як другої іноземної мови (Топтигіна Н. М. 2004).

Проте, аналіз наукової літератури з теми дослідження показує, що не достатньою мірою досліджена проблема навчання ведення дискусії учнів старшої школи на основі використання технології кооперативного навчання як

однієї із прогресивних інтерактивних технологій XXI століття, що володіє надзвичайно високим потенціалом.

Аналіз опрацьованих нами джерел та власний досвід підтвердив актуальність порушеної нами проблеми, необхідність її вирішення, що і зумовило вибір теми магістерської роботи **«Навчання учнів старшої школи англомовної дискусії засобами кооперативного навчання»**.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці ефективності методики використання кооперативного навчання для навчання англомовної дискусії учнів старшої школи.

Відповідно до мети нашого дослідження, ми передбачили вирішення наступних завдань:

1. На основі аналізу психолого-методичної, методичної та лінгводидактичної літератури з'ясувати поняття дискусії, її структуру та види та визначити психологічні і лінгвістичні (комунікативні) аспекти навчання дискусії.
2. Проаналізувати методичні аспекти структури організації та проведення дискусії та обґрунтувати переваги використання кооперативного навчання як інтерактивної технології навчання англомовної дискусії учнів старшої школи.
3. Розробити комплекс вправ для навчання англомовної дискусії учнів старшої школи на основі використання методів кооперативного навчання.
4. Експериментально перевірити ефективність та результативність використання розробленого комплексу вправ на основі методів кооперативного навчання при реалізації методики навчання англомовної дискусії учнів старшої школи.

Об'єкт дослідження – процес навчання англомовної дискусії учнів старшої школи.

Предмет дослідження – методика навчання англомовної дискусії учнів старшої школи з використанням методів кооперативного навчання.

Гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні про те, що ефективність навчання англомовної дискусії учнів старшої школи підвищиться завдяки використанню методів кооперативного навчання.

Для рішення поставлених завдань були використані такі підходи й **методи дослідження:**

аналізу психолого-методичної, методичної та лінгводидактичної літератури з'ясувати поняття дискусії, її структуру та види та визначити психологічні і лінгвістичні (комунікативні) аспекти навчання дискусії

теоретичні – аналіз, узагальнення, порівняння, систематизація психолого-педагогічних та методичних джерел для з'ясування поняття дискусії, її структури та видів та визначення психологічних і лінгвістичних (комунікативні) аспектів навчання дискусії; визначення методичних аспектів структури організації та проведення дискусії та обґрунтування переваг використання кооперативного навчання як інтерактивної технології навчання англомовної дискусії учнів старшої школи;

діагностико-емпіричні – спостереження, бесіди, опитування, діагностування з метою з'ясування рівнів сформованості досліджуваного феномену;

методичний експеримент – для перевірки ефективності використання використання комплексу вправ для навчання англомовної дискусії учнів старшої школи на основі використання технології кооперативного навчання;

математичної статистики – для доведення достовірності отриманих результатів дослідження та доцільності використання комплексу вправ для

навчання англомовної дискусії учнів старшої школи на основі використання технології кооперативного навчання.

Наукова новизна дослідження полягає в обґрунтуванні доцільності використання комплексу вправ для навчання англомовної дискусії учнів старшої школи на основі використання технології кооперативного навчання.

Практичне значення результатів дослідження полягає в *розробленні* комплексу вправ для навчання англомовної дискусії учнів старшої школи на основі використання технології кооперативного навчання, які можуть бути використані для розробки методичного забезпечення для уроків англійської мови, навчальних програм та НМК для забезпечення навчання англомовної дискусії учнів старшої школи; під час написання кваліфікаційних, курсових робіт, а також методичних рекомендацій з навчання англомовної дискусії учнів старшої школи.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження доповідалися та обговорювалися на міжнародній науково-практичній конференції: *Modern directions of scientific research development* (Чикаго, США, 20-22 квітня 2022 р.); на засіданнях кафедри англійської мови, літератури з методиками навчання Мукачівського державного університету, де виконувалася робота.

Структура та обсяг магістерської роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, висновків, списку використаних джерел (72 найменування, з них 20 – іноземними мовами) і 1 додатку. Загальний обсяг роботи становить 107 сторінки, із них – 94 основного тексту. Роботу ілюстровано таблицями та рисунками.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У магістерській роботі теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено ефективність використання розробленого комплексу вправ на основі використання технології кооперативного навчання для навчання англomовної дискусії учнів старшої школи. Узагальнення результатів методичного експерименту дало підстави сформулювати такі **висновки**:

1. У науковій літературі спостерігається плуралізм наукових думок щодо тлумачення сутності поняття «дискусія», що свідчить про його багатоаспектність. Установлено, що більшість науковців одностайні в тому, що під цим поняттям розуміється комунікативний акт, який передбачає обговорення проблемних (суперечливих) питань з метою знаходження їх вирішення не просто шляхом зіставлення думок, а в процесі послідовно-логічного аргументування та контраргументування. У структурі дискусії методисти виділяють декілька етапів даної форми навчання, а саме підготовку, хід та підсумки. Серед видів дискусій, науковці здебільшого виділяють стихійні, вільні і організовані.

Успішність процесу навчання ведення дискусії англійською мовою визначається психологічними і лінгвістичними (комунікативними) аспектами, що передбачають здатність управляти мовленнєвою діяльністю під час дискусії у процесі вирішення проблемної ситуації. Дискусії створюють найбільш сприятливі умови для активізації студентів і впливу на їхню психіку, зокрема на творчу уяву та фантазію; вимагають від учнів/студентів не простих відповідей на запитання, а навпаки – обґрунтованих, емоційно забарвлених та змістовних варіантів розв'язання дидактичних проблем, чіткого висловлювання власних думок. Дискусії викликають позитивні емоції також в учасників, сприяють

виникненню різних групових соціально-психологічних явищ, виявляє навички колективної роботи й уміння вислухати думки та точки зору інших учнів.

Психолінгвістичні характеристики дискусії визначаються такими особливостями, як вмотивованість, зверненість, ситуативність, наявність проблемної ситуації, емоційна забарвленість, спонтанність, тематичність, двосторонній характер мовлення та трьохфазовою організацією (мотиваційно-спонукальна, орієнтовно-дослідна та виконавча фази).

1. Шляхом детального вивчення наукової літератури, авторських позицій зарубіжних та вітчизняних дослідників визначено, що в організації дискусії вони виділяють декілька етапів, проте, більшість методистів одноставні в тому, що структура проведення дискусії передбачає три основні етапи: перший – педагог повинен зацікавити учнів проблемою дискусії, другий – обговорення власне дидактичних проблем, третій – підсумки й формулювання висновків. Вони наголошують на тому, що дидактично-виховної мети дискусії буде досягнуто тільки за умови дотримання всіма її учасниками таких правил: точне визначення навчальної проблеми, що підлягає обговоренню; докладне уявлення про методи, прийоми і способи її розв'язання; чітке визначення змісту понять, термінів і категорій, які використовуватимуть учасники дискусії; обов'язкове обґрунтування власної позиції; можливість відкритого висловлювання своїх думок і шанобливе ставлення до опонентів та їхніх поглядів.

Ведення дискусії передбачає наявність у студентів комунікативно-дискусійних умінь, під якими розуміється здатність управляти мовленнєвою діяльністю під час дискусії у процесі вирішення проблемної ситуації. Продукування монологічних висловлювань формує такі вміння й навички, як: будувати висловлювання певного обсягу; добирати та впорядковувати необхідний для реалізації задуму матеріал; урахувати тему висловлювання;

виразно відображати основну думку; розрізняти головний і другорядний матеріал; використовувати мовні засоби відповідно до комунікативного завдання; дотримуватися норм літературної вимови; зберігати єдність стилю.

2. На основі методів емпіричних досліджень, власного досвіду педагогічної діяльності, аналізу методичних аспектів структури організації та проведення дискусії, обґрунтовано переваги використання кооперативного навчання як інтерактивної технології і на цій основі розроблено комплекс вправ для навчання англomовної дискусії учнів старшої школи на уроках англійської мови.

4. Для здійснення експериментальної перевірки ефективності та результативності використання розробленого комплексу вправ на основі методів кооперативного навчання при реалізації методики навчання англomовної дискусії учнів старшої школи організовано методичний експеримент, який відбувався в межах трьох етапів: діагностично-констатувального, формувального та аналітичного; висвітлено процес його підготовки, організації та перебігу; проаналізовано та узагальнено результати проведеного експериментального навчання; окреслено перспективи подальшої роботи.

Для проведення експерименту здійснено розподіл учасників експерименту на контрольну та експериментальну групи. На відміну від КГ, цнні ЕГ навчалися за звичайною навчальною програмою, проте на них здійснювався формуючий вплив шляхом використання на уроках англійської мови комплексу тренувальних вправ на основі методів кооперативного навчання.

Здійснено порівняння цифрових показників сформованості англomовних дискусійних навичок учнів старшої школи на етапі передекспериментального та післяекспериментального контролів. Для об'єктивності оцінювання та вірогідності отриманих результатів експериментального дослідження було

використано методи математичної статистики – середній коефіцієнт навченості (К), за В. Беспальком.

Результати обчислень свідчать, що після проведення експериментального навчання учні експериментальної групи продемонстрували підвищення коефіцієнта навченості з 0,64 до 0,73 (в 1,1 раза) з приростом в 0,09.

Порівняльний аналіз в контрольній групі дав змогу побачити зниження показників рівня сформованості англomовних дискусійних навичок учнів старшої школи за деякими критеріями та зниження рівня коефіцієнта навченості з 0,64 до 0,63 (- 0,01).

Результати, одержані в процесі експериментальної перевірки підтвердили гіпотезу про доречність та доцільність використання розробленого комплексу вправ на основі використання технології кооперативного навчання для навчання англomовної дискусії учнів старшої школи.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>